

Renata Patela

magister

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Biblioteka

Wykorzystanie źródeł tradycyjnych i elektronicznych w Bibliotece Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Słowa kluczowe: badanie użytkowników, biblioteka, Biblioteka Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, statystyka biblioteczna, źródła drukowane, źródła elektroniczne

Abstrakt: w artykule omówiono wykorzystanie źródeł drukowanych i elektronicznych w Bibliotece Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego na podstawie statystyk bibliotecznych oraz ankiety przeprowadzonej wśród użytkowników Biblioteki. Przeprowadzona analiza danych pozwala stwierdzić, że oba rodzaje źródeł cieszą się rosnącym zainteresowaniem użytkowników. Jednakże większość z nich nadal preferuje źródła drukowane.

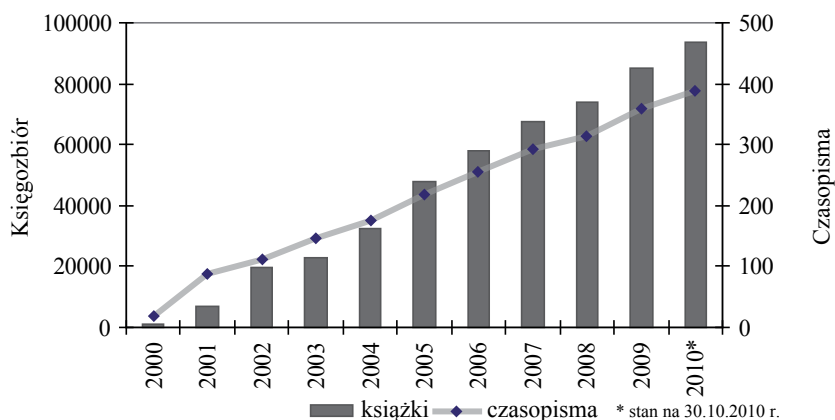
Wstęp

Od wielu lat w bibliotekach współistnieją ze sobą tradycyjne i nowoczesne źródła informacji. Oferta elektronicznych książek, czasopism i innych dokumentów jest stale wzbogacana i coraz więcej bibliotek zapewnia swoim użytkownikom do nich dostęp. Również Biblioteka Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego od kilku lat oferuje użytkownikom możliwość korzystania z wydawnictw elektronicznych. Jak nowoczesne i tradycyjne źródła informacji wykorzystywane są przez użytkowników Biblioteki Krakowskiej Akademii? Z jakich dokumentów wolą korzystać: drukowanych czy może elektronicznych? Co skłania ich do wyboru wydawnictwa w takiej, a nie innej formie? W niniejszym artykule podjęto próbę odpowiedzi na powyższe pytania.

Zasoby Biblioteki Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Biblioteka Krakowskiej Akademii została powołana do życia wraz z powstaniem uczelni w 2000 roku. Początkowo mieściła się w dwóch niewielkich pomieszczeniach i zatrudniała jednego pracownika. W 2002 roku została przeniesiona do pomieszczenia, w którym wydzielono Wypożyczalnię oraz Czytelnię ze stanowiskami komputerowymi. W roku 2004 Biblioteka po raz kolejny zmieniła lokalizację. Od tego czasu mieściła się w nowo powstałym budynku kampusu Krakowskiej Akademii (Budynek „A”). Do dyspozycji użytkowników zostały oddane trzy pomieszczenia – Czytelnia, Wypożyczalnia oraz Katalog. Intensywny rozwój i szybki przyrost zbiorów sprawiły, że warunki lokalowe Biblioteki zaczęły być niewystarczające. Aby Biblioteka mogła się dalej rozwijać w roku 2008 oddano do jej dyspozycji połowę piętra w nowo wybudowanym budynku kampusu (Budynek „C”). Obecnie¹ użytkownicy mogą korzystać z Czytelni Czasopism, Czytelni Głównej, Oddziału Informacji Naukowej oraz Wypożyczalni ze stanowiskami katalogowymi. Do ich dyspozycji pozostają również cztery dwuosobowe Pokoje Pracy Indywidualnej oraz Pokój Pracy Grupowej. Obecnie w Bibliotece zatrudnione są 23 osoby.

Przez 11 lat istnienia Biblioteki nastąpiło wiele zmian, nie tylko lokalowych i kadrowych, ale przede wszystkim tych dotyczących udostępniania zbiorów bibliotecznych użytkownikom.

Wykres 1. Przyrost zbiorów Biblioteki w latach 2000–2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk bibliotecznych.

¹ Użyte w artykule określenia czasu, np. „obecnie”, odnoszą się do stanu obowiązującego na dzień 30 września 2010 r.

Na wykresie 1 zilustrowano dynamikę przyrostu zbiorów Biblioteki w kolejnych latach jej funkcjonowania. W roku 2000 zgromadzono 1237 wolumenów, obecnie księgozbiór zawiera ich prawie 93 500. Największy przyrost zbiorów miał miejsce w roku 2001 i wyniósł 473,1% (tabela 1). W ostatnich latach wskaźnik dynamiki przyrostu księgozbioru utrzymuje się na poziomie 10–20% procent w stosunku do roku poprzedniego.

W przypadku czasopism zaczynano od 19 tytułów, obecnie przenieśmowanych jest 387 tytułów. Tempo przyrostu nowych tytułów czasopism nie jest tak duże jak w przypadku księgozbioru. Z wykresu można odczytać, że największy wzrost liczby czasopism, podobnie jak w przypadku księgozbioru, zanotowano w roku 2001. W ciągu ostatnich pięciu lat wskaźnik dynamiki przyrostu nowych tytułów czasopism, w stosunku do roku poprzedzającego kształtował się średnio na poziomie kilkunastu procent.

Tabela 1. Przyrost zbiorów Biblioteki w latach 2000–2010

rok	księgozbiór		czasopisma	
	liczba	wsk. dyn. (%)	liczba	wsk. dyn. (%)
2000	1237	100,0	19	100,0
2001	7089	573,1	88	463,2
2002	19691	277,8	111	126,1
2003	23103	117,3	147	132,4
2004	32573	141,0	176	119,7
2005	47724	146,5	219	124,4
2006	58106	127,8	255	116,4
2007	67656	116,4	292	114,5
2008	73966	109,3	314	107,5
2009	85305	115,3	360	114,6
2010*	93409	109,5	387	107,5

* stan na 30.10.2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk bibliotecznych.

Jak już wspomniano, Biblioteka kilkakrotnie zmieniała swoją lokalizację, jednakże dopiero w roku 2008 warunki lokalowe pozwoliły na wydzielenie odrębnych czytelni – Czytelni Czasopism, Czytelni Główniej i Oddziału Informacji Naukowej. Wcześniej użytkownicy z książek, czasopism i stanowisk komputerowych korzystali w jednym pomieszczeniu.

Ze względu na fakt, że wyodrębnione czytelnie dopiero przez jeden pełny rok kalendarzowy funkcjonowały oddzielnie – nie ma możliwości porównania ich wyników.

Dlatego, na potrzeby artykułu, postanowiono, zsumować dane statystyczne i zaprezentować je łącznie. Dane przedstawiono w tabeli 2. Tylko dwa razy zanotowano spadek liczby odwiedzających, przy czym – w jednym przypadku był on znikomy i wyniósł 0,01%. Największy przyrost odwiedzin miał miejsce w roku 2009. Niewątpliwy wpływ na ten wynik miała przeprowadzka Biblioteki do nowego, bardziej przestronnego, nowoczesnego i przyjaźniejszego użytkownikom miejsca, a także wyodrębnienie osobnych czytelni. W poprzednich latach, kiedy funkcjonowała jedna Czytelnia, użytkownicy wpisywali się do zeszytu odwiedzin tylko raz, niezależnie od tego, czy korzystali tylko z książek, czy np. z książek i czasopism. Teraz, jeżeli ktoś chce skorzystać i z książek i z czasopism, to jego wizyta zostanie odnotowana w dwóch odrębnych zeszytach.

Tabela 2. Liczba odwiedzin i wykorzystanie materiałów w Czytelniach w latach 2001–2010

rok	Czytelnia Główna, Czytelnia Czasopism, OIN				
	odwiedziny		wykorzystane materiały		
	liczba	wsk. dyn. (%)	liczba	wsk. dyn. (%)	na 1 użyt.
2001	977	100,0	b.d.	–	–
2002	1742	178,3	b.d.	–	–
2003	10076	578,4	b.d.	–	–
2004	10062	99,9	b.d.	–	–
2005	14112	140,3	b.d.	–	–
2006	11470	81,3	20369	100,0	1,8
2007	13082	114,1	42043	206,4	3,2
2008	15182	116,1	52050	123,8	3,4
2009	37291	245,6	74568	143,3	2,0
2010*	29844	80,0	64294	86,2	2,2

* stan na 30.10.2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk bibliotecznych.

Z roku na rok natomiast rośnie liczba wykorzystanych materiałów. Największy wzrost zanotowano w roku 2007 i był on ponad dwukrotny w sto-

sunku do roku poprzedniego. Jednak to w kolejnym, 2008 roku, zanotowano jak na razie największy wskaźnik wykorzystania zbiorów przypadających na jednego użytkownika. Rekordowemu pod względem liczby odwiedzin 2009 roku nie towarzyszył aż tak spektakularny wzrost wykorzystania materiałów i w związku z tym wskaźnik ich wykorzystania na 1 użytkownika spadł. Jednakże na podstawie posiadanych niepełnych danych z 2010 roku można wysunąć wniosek, że tendencja ta nie utrzyma się.

Od roku 2005 w Bibliotece do obsługi wypożyczeń zaczęto wykorzystywać system biblioteczny PATRON. O ile w stosunku do roku poprzedniego liczba użytkowników w kolejnych latach, z wyjątkiem roku 2006, wzrastała, o tyle liczba użytkowników posiadających ważne konto miała raczej tendencję spadkową (tabela 3). Najwięcej osób odwiedziło Wypożyczalnię w roku 2009. Również w tym roku zanotowano największą liczbę wypożyczeń. Jednak najwyższy wskaźnik dynamiki wypożyczeń w stosunku do roku poprzedniego przypadł na rok 2006 i wyniósł 44,3%. Z roku na rok zwiększa się liczba wypożyczonych woluminów przypadających na jednego użytkownika z ważnym kontem. Jedną z przyczyn tego trendu jest najprawdopodobniej zwiększenie liczby jednorazowo wypożyczanych materiałów. W roku 2005 użytkownicy mogli wypożyczyć maksymalnie dwa dzieła, w 2006 – trzy, a od roku 2009 – pięć.

Tabela 3. Liczba odwiedzin i wykorzystanie materiałów w Wypożyczalni w latach 2005–2010

rok	użytkownicy				odwiedziny		wypożyczenia		
	ogółem	wsk. dyn. (%)	z ważnym kontem	wsk. dyn. (%)	liczba	wsk. dyn. (%)	liczba	wsk. dyn. (%)	na 1 użytkownika z ważnym kontem
2005	7378	100,0	3588	100,0	17409	100,0	12479	100,0	3,5
2006	7295	98,9	3355	93,5	24301	139,6	18001	144,3	5,7
2007	8146	111,7	2980	88,8	23976	98,7	20001	111,1	6,7
2008	9477	116,3	3752	125,9	28393	118,4	24330	121,6	6,5
2009	9518	100,4	3419	91,1	33928	119,5	31157	128,1	9,1
2010*	8816		2634		28759		26844		

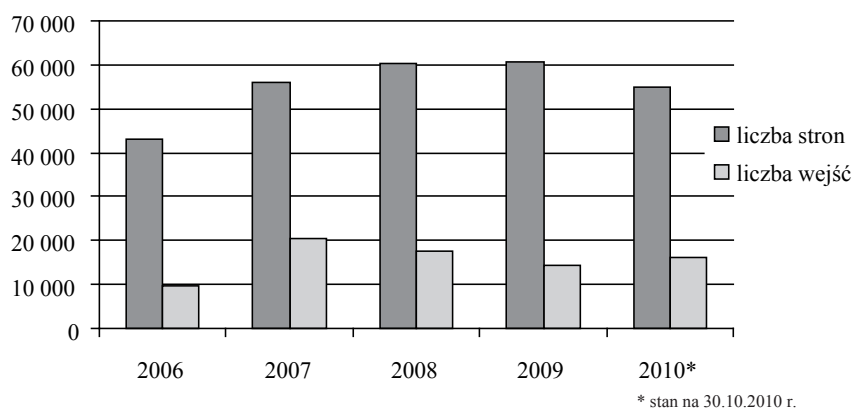
* stan na 30.10.2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie statystyk bibliotecznych.

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych statystycznych można wysunąć wniosek, że wydawnictwa drukowane cieszą się dużym zainteresowaniem użytkowników i są przez nich coraz lepiej wykorzystywane.

W odniesieniu do wydawnictw elektronicznych – pierwszą elektroniczną bazą danych, do której uzyskali dostęp użytkownicy, była baza LEX OMEGA i pozostaje ona niezmiennie w ofercie Biblioteki. Od roku 2006 Biblioteka prenumeruje bazę EMIS firmy ISI Emerging Markets. Przeprowadzce Biblioteki do obecnego lokum towarzyszył zakup dostępu do serwisów tematycznych firmy Wolters Kluwer (Prawo Budowlane, Serwis Ochrony Środowiska i Serwis Oświatowy) oraz podstawowego pakietu baz danych firmy EBSCO Publishing. Ze względu na małe zainteresowanie użytkowników zrezygnowano z dalszej subskrypcji trzech wyżej wymienionych serwisów tematycznych. Na początku roku 2010 w ofercie baz danych Biblioteki Krakowskiej Akademii znalazły się dwie cenne bazy z zakresu nauk psychologicznych – PsycARTICLES i PsycINFO, prenumerowane za pośrednictwem firmy EBSCO Publishing. Ofertę wzbogaciły ponadto trzy bazy dostępne na podstawie ogólnokrajowych licencji finansowanych przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – ScienceDirect, SpringerLink i Web of Knowledge. Od kwietnia 2010 użytkownicy mają do dyspozycji kolekcję e-booków Law, International Relations and Public Policy firmy ebrary.

Niestety dane dotyczące wykorzystania wymienionych baz nie są kompletne. Biblioteka nie dysponuje statystykami dotyczącymi bazy LEX OMEGA. Jedynie na podstawie obserwacji prowadzonych przez personel można stwierdzić, że baza ta jest bardzo często wykorzystywana zarówno przez pracowników, jak i studentów. Znacznie lepiej przedstawia się dostępność do danych statystycznych dotyczących bazy EMIS. Stopień wykorzystania bazy EMIS przedstawiono na wykresie 2.

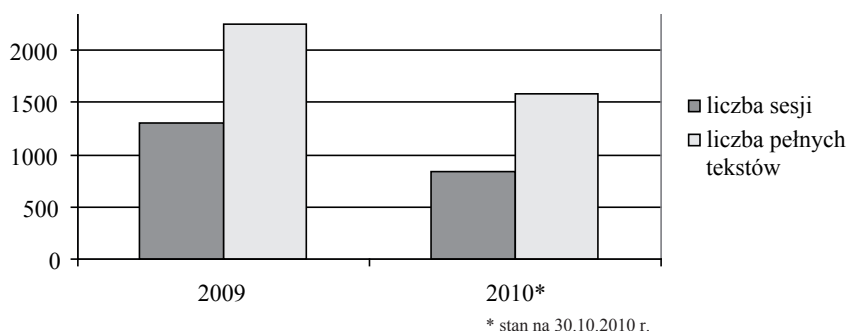

Wykres 2. Statystyka wykorzystania bazy EMIS

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Biblioteki Głównej dostępnych na stronie WWW Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie [online], UEK Kraków [dostęp: 1.10.2010] <http://kangur.uek.krakow.pl/biblioteka/konsorcjum>.

Na wykresie można zaobserwować stały wzrost liczby odwiedzonych stron przez użytkowników. W roku 2008 i 2009 zanotowano natomiast spadek liczby wejść. Wynika to po części z faktu, że w Czytelni zlokalizowanej wcześniej w Budynku „A” na wszystkich komputerach jako strona startowa przeglądarki Internet Explorer ustawiona była strona główna EMIS i każdy użytkownik korzystający z Internetu łączył się najpierw z nią. Od roku akademickiego 2008/2009 dla każdej z baz (EMIS, EBSCO) utworzono osobny skrót umieszczony na pulpitych wszystkich komputerów bibliotecznych. Ikona Internet Explorer natomiast odsyła do strony domowej Krakowskiej Akademii. Wobec tych danych, cenniejszy jest wzrost liczby odwiedzanych stron w bazie, bo świadczy to o większej penetracji jej zawartości przez użytkowników.

Wobec niewielu informacji na temat wykorzystania zasobów elektronicznych w artykule postanowiono zaprezentować również dane dotyczące bazy EBSCO, chociaż obejmują one tylko 2 ostatnie lata (wykres 3). Trudno je porównywać, gdyż dane za 2010 rok obejmują tylko 9 miesięcy. Do tego w lipcu zaobserwowano, że do statystyk nie wliczana jest znaczna część otwieranych dokumentów pełnotekstowych. Podjęte zostały działania mające na celu rozwiązanie tego problemu.

Wykres 3. Statystyki wykorzystania bazy EBSCO

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z panelu administracyjnego baz EBSCO.

Analiza wyników badania ankietowego

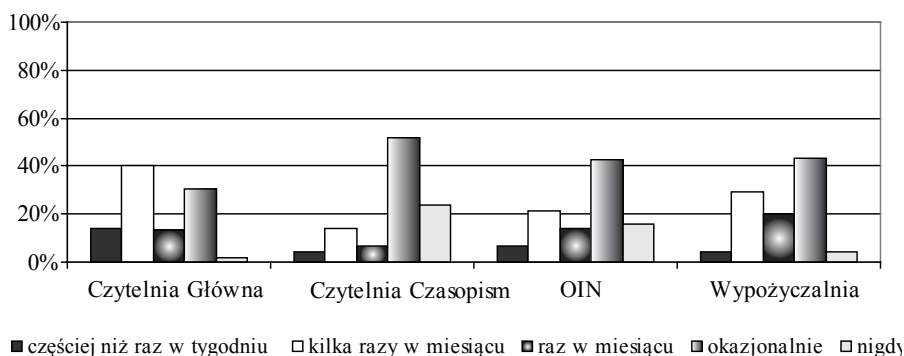
Badane zostało przeprowadzone w dniach od 1 do 30 czerwca 2010 roku. Jego zasadniczym celem było poznanie preferencji użytkowników Biblioteki odnośnie do korzystania z wydawnictw drukowanych i elektronicznych. Ankietowani mogli wypełniać kwestionariusz w formie drukowanej (dostępny w każdej agendzie Biblioteki), jak również w formie elektronicznej (dostępny na stronie internetowej Biblioteki). Ankieta była anonimowa i składała się z 5 pytań zasadniczych i metryczki. W badaniu wzięły udział 152 osoby. Z powodu nieścisłości merytorycznych jedna ankieta nie została dopuszczona do analizy. Większość respondentów wypełniła kwestionariusz w formie elektronicznej – 93 osoby, natomiast 58 – w formie drukowanej. Zdecydowaną większość badanych stanowili studenci – 115 osób (tabela 4). Ankiety wypełniło też 31 pracowników oraz 5 doktorantów.

Tabela 4. Studenci wg roku i trybu studiów

rok tryb	1	2	3	4	5	bo	ogółem
niestacjonarne	8	10	8	3	3	1	33
stacjonarne	5	9	26	9	24	1	74
bo	1	1	-	-	1	5	8
ogółem	14	20	34	12	28	7	115

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

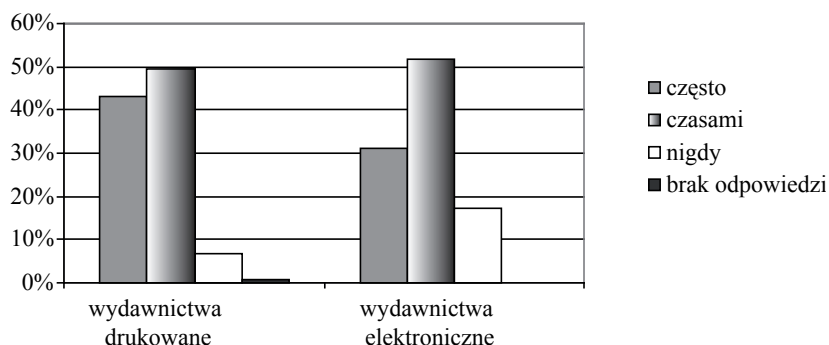
W pierwszym pytaniu użytkownicy mieli wskazać, jak często korzystają z poszczególnych agend Biblioteki. Z uzyskanych odpowiedzi (wykres 4) wynika, że użytkownicy najczęściej korzystają z Czytelni Głównej, następnie Wypożyczalni, OIN-u, a najrzadziej – z Czytelni Czasopism. Ponad 50% z nich odwiedza Czytelnię Główną częściej niż raz w tygodniu (13,91%) lub kilka razy w miesiącu (40,40%). Z Czytelni Czasopism, Wypożyczalni i OIN-u respondenci najczęściej korzystają okazjonalnie – odpowiednio 51,66%, 43,05% i 42,38%. Nigdy nie odwiedza Czytelni Czasopism 23,84% ankietowanych, OIN-u – 15,89%, Wypożyczalni – 3,97% a Czytelni Głównej – 1,99%.

Wykres 4. Częstość odwiedzin poszczególnych agend Biblioteki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

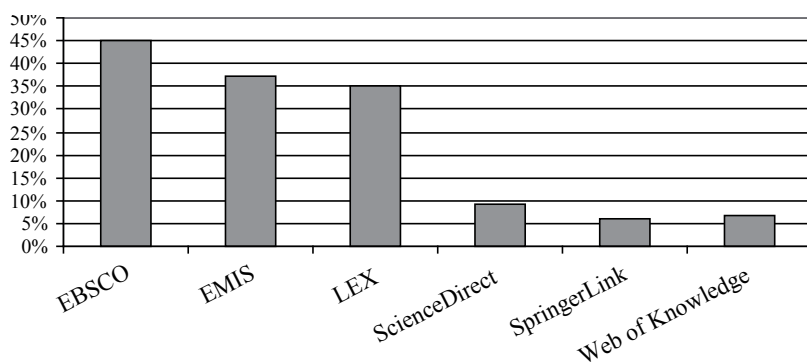
W kolejnym pytaniu ankietowani poproszeni zostali o określenie częstości korzystania ze zbiorów w wersji drukowanej i elektronicznej. Najwięcej respondentów odpowiedziało, że zarówno z wydawnictw drukowanych (49,67%), jak i elektronicznych (51,66%) korzysta czasami (wykres 5). Często z dokumentów drukowanych korzysta 43,05% badanych, a nigdy – 6,62%. W przypadku dokumentów elektronicznych jest to odpowiednio – 31,13% oraz 17,22%. W jednej ankiecie w przypadku wydawnictw drukowanych nie zaznaczono żadnej odpowiedzi.

Wykres 5. Częstotliwość korzystania z danego typu wydawnictw

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

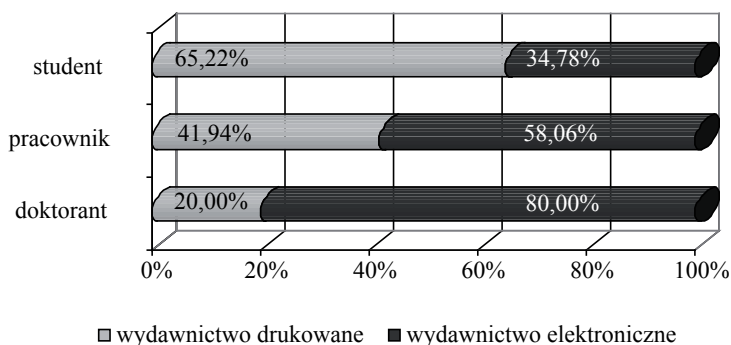
W następnym pytaniu, ankietowani zostali poproszeni o wskazanie tych baz danych dostępnych w Bibliotece, z których korzystają. Z uzyskanych odpowiedzi, wynika, że największym zainteresowaniem cieszy się baza EBSCO – 45,03%, następnie baza EMIS – 37,09% oraz baza LEX – 35,10% (wykres 6). Kolejne bazy (ScienceDirect, SpringerLink i Web of Knowledge) pozostają daleko w tyle. Aczkolwiek trzeba tu wziąć pod uwagę, że zostały one udostępnione użytkownikom dopiero z początkiem bieżącego roku, więc mogły jeszcze nie zapisać się w ich świadomości. Natomiast 17,22% badanych nie korzysta z żadnej z baz.

Wykres 6. Wykorzystanie baz danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

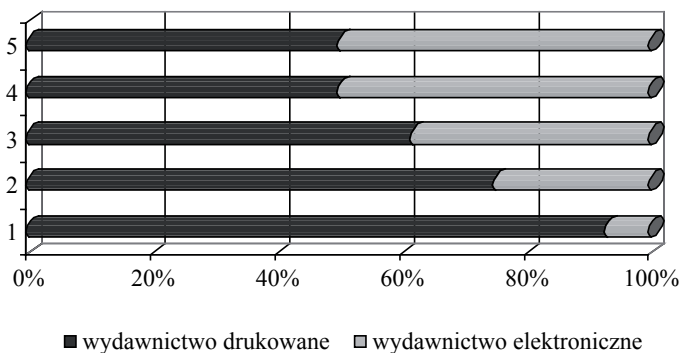
W kolejnym pytaniu respondentów poproszono o wskazanie, które wydawnictwo by wybrali, gdyby mieli możliwość skorzystania zarówno z wersji elektronicznej, jak i drukowanej dokumentu oraz o uzasadnienie swojego wyboru. Większość ankietowanych (57,62%) wybrałaby wydawnictwo drukowane.

Wykres 7. Wybór rodzaju wydawnictwa wg kategorii użytkowników

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wobec popularyzowanych od wielu lat przekonań, że koniec słowa drukowanego jest bliski, zaskakującym może wydać się fakt, że wśród studentów większą popularnością cieszą się wydawnictwa drukowane – aż 65,22% z nich wskazało właśnie tę opcję (wykres 7). Często prognozowano, że młode pokolenie, dla którego komórka, komputer i Internet będą podstawowymi narzędziami poszukiwania informacji, będzie coraz rzadziej sięgać po informację zawartą w książkach czy czasopismach drukowanych. Wyniki ankiety zdają się – przynajmniej na razie – przeczytać tym poglądom.

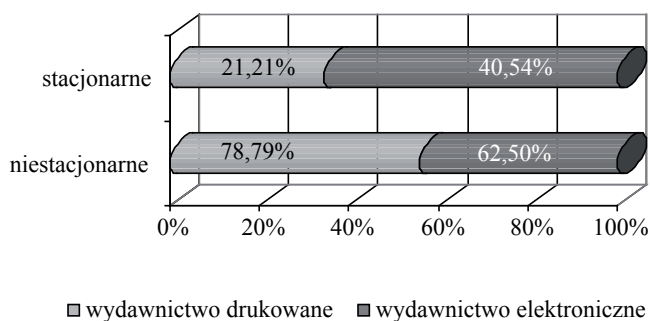

Wykres 8. Wybór rodzaju wydawnictwa a rok studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wydawnictwa drukowane cieszą się popularnością zwłaszcza wśród studentów 1, 2 i 3 roku studiów (wykres 8). Wśród studentów starszych lat odpowiedzi rozłożyły się równomiernie. Na wykresie można zauważyć tendencję wzrostową – wraz z „przechodzeniem” na kolejne lata studiów zwiększa się procent studentów wybierających wydawnictwo elektroniczne. Być może jest to spowodowane faktem, iż pisząc różnego rodzaju prace, zwłaszcza licencjackie i magisterskie, studenci dostrzegają możliwości, które oferują pełnotekstowe bazy danych. Inną przyczyną może być niska świadomość studentów zwłaszcza pierwszych lat studiów, na temat baz danych dostępnych w Bibliotece i ich przydatności w procesie edukacji. Być może informacje o nich przekazywane na obowiązkowych szkoleniach bibliotecznych oraz zamieszczone na stronie bibliotecznej, a także ulotki rozmieszczone na terenie Biblioteki nie zapewniają wystarczającej promocji tych zasobów i należy pomyśleć o wykorzystaniu do tego celu innych kanałów informacyjnych.

Biorąc pod uwagę tryb studiów analiza otrzymanych wyników wskazuje, że zarówno studenci studiów stacjonarnych, jak i niestacjonarnych częściej wybierali wydawnictwo drukowane (wykres 9). Aczkolwiek odsetek tych drugich był zdecydowanie wyższy. Prawdopodobnie jest to związane z faktem, iż studenci niestacjonarni będąc na uczelni raz na dwa tygodnie, nie mają zbyt wiele czasu na korzystanie z biblioteki i najbardziej interesuje ich to, co mogą wypożyczyć do domu, czyli książki w tradycyjnej formie.

Wykres 9. Wybór rodzaju wydawnictwa a tryb studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wśród pracowników większą popularnością cieszyły się wydawnictwa elektroniczne (wykres 7). Spośród badanych doktorantów 4 na 5 wybrałoby wydawnictwo elektroniczne. Te grupy respondentów najczęściej są już bardzo dobrze zorientowane w tematyce, którą się zajmują i zainteresowane są jak najszybszym dotarciem do nowych publikacji. A taką możliwość dają

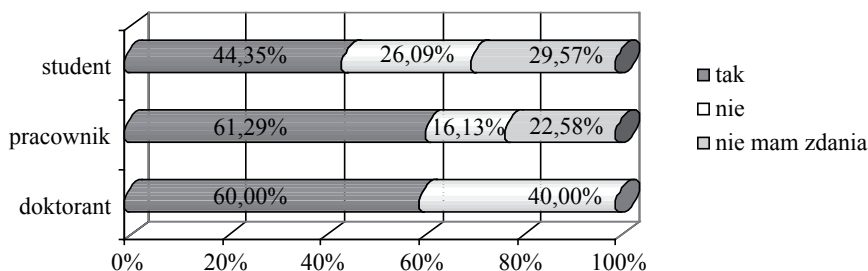
im właśnie publikacje elektroniczne, w wielu przypadkach codziennie aktualizowane.

W tym pytaniu respondenci zostali również poproszeni o uzasadnienie swojego wyboru. Nie zrobiło tego 21 badanych, spośród których 15 wskazało na wydawnictwo drukowane, a 6 – na wydawnictwo elektroniczne. Dla 17 ankietowanych, którzy wybrali wydawnictwo drukowane największą jego zaletą jest to, że „mniej męczy oczy podczas czytania”. Po 7 badanych wskazało na przyzwyczajenie i łatwość zapamiętywania informacji (np. przez podkreślanie), kolejnych 6 – na możliwość korzystania w dowolnym miejscu i czasie (np. podczas podróży), a 5 – wygodę korzystania. Dwóch ankietowanych uzasadniając swój wybór kierowało się objętością publikacji: *wydawnictwo drukowane jeśli bardziej obszernie – jeśli mniej to wersję elektroniczną; zależy od objętości – książki tylko w formie drukowanej*. Jedna z ankietowanych uzasadniając swój wybór napisała: *jestem tradycjonalistką*; kolejna *lubię książki materialnie i jestem staroświecka*, a inna: *książka drukowana ma dużą*. Pozostałe odpowiedzi, to np.: *wolę kontakt z papierem*; *lubię mieć tekst fizycznie w ręce, ale dostrzegam także zalety wydawnictw elektronicznych*; *lubię zapach książki*; *ponieważ książka ma swój niepowtarzalny klimat*; *mimo, że wydawnictwa elektroniczne mają wiele plusów, osobiście bardziej lubię wydawnictwa drukowane*.

Z kolei wśród osób wybierających wydawnictwo elektroniczne najwięcej, bo 19 wskazało na mobilność dokumentów elektronicznych (możliwość przesyłania, kopiowania, zapisywania oraz pracy na tekście). Dla 16 ankietowanych ważna jest wygoda korzystania, np.: *wygodniejsze, bo mogę pracować w domu i nie trzeba nosić*, a dla 10 – łatwość dostępu. Z kolei 8 badanych wskazało na oszczędność czasu, np.: *możliwość pracy w dowolnym momencie i w domu. Skopiowanie zajmuje mniej czasu niż kserowanie (...)*. Dla 5 osób główną zaletą wydawnictw elektronicznych jest to, że: *nie zabierają miejsca*, a dla 4 – to, że: *nie trzeba ich nosić*. Na ekologiczny aspekt dokumentów elektronicznych zwróciło uwagę 3 respondentów: *bo mogę korzystać w domu lub zapisać sobie na pendrive i nie muszę nosić kserówek. I to jest ekologiczne*. Dwóch ankietowanych wybrałoby co prawda wydawnictwo elektroniczne, ale dostrzega także zalety wydawnictw drukowanych: *nie jest dla mnie problem czytanie z monitora, szybko można skopiować potrzebny fragment tekstu. Zaletą wersji elektronicznej jest także możliwość szybkiego wyszukania słów kluczowych. Jednakże jeśli chodzi o całościowe opracowanie to zawsze książka będzie miała wyższość; zdecydowanie łatwiej i szybciej korzystać można z czasopism dostępnych on-line. Wyszukiwarki umożliwiają znalezienie jednocześnie wielu artykułów na wybrany temat – to skraca pracę. Tym niemniej książki zdecydowanie bardziej wolę w wersji drukowanej, tradycyjnej. Przy długim czytaniu na komputerze człowiek jest bardziej zmęczony, znużony,*

itd. Spośród pozostałych odpowiedzi warto przywołać są m.in.: materiały elektroniczne są łatwiejsze w archiwizowaniu i tworzeniu baz wiedzy wykorzystywanej w procesie edukacyjnym. Materiały elektroniczne są szybciej dostępne niż te drukowane. Ponadto już zaopatrzyłem się w czytnik publikacji elektronicznych, więc trzeba go efektywnie wykorzystywać; umożliwia łatwe poszukiwanie w sieci dokumentów powiązanych (...); znacznie ułatwiają pracę naukową swoją dostępnością. Są ekonomiczniejsze z punktu widzenia czasu, papieru i miejsca; w dzisiejszych czasach bardziej popularna jest elektronika. Łatwiej się z niej korzysta, nie trzeba nosić.

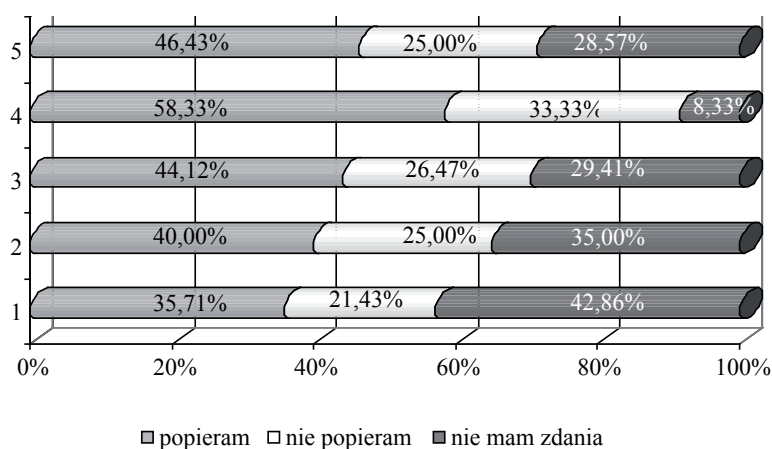
W ostatnim pytaniu respondenci zostali poproszeni o wypowiedź na temat zastępowania w bibliotekach wydawnictw drukowanych przez wydawnictwa elektroniczne. Większość badanych (48,34%) uznała, że jest to słuszny kierunek, przeciwnego zdania jest 24,50% osób, a 27,15% nie ma na ten temat zdania. Najwięcej zwolenników przemiany te mają wśród pracowników (wykres 10). Spośród doktorantów biorących udział w ankiecie 3 wybrało odpowiedź „tak”, a pozostałych 2 – „nie”. Również większość studentów jest przychylna takim zmianom. Aczkolwiek trzeba zwrócić uwagę na dość duży odsetek osób niezdecydowanych zarówno wśród studentów, jak i pracowników.

Wykres 10. Czy zastępowanie wydawnictw drukowanych przez wydawnictwa elektroniczne jest słusznym kierunkiem?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

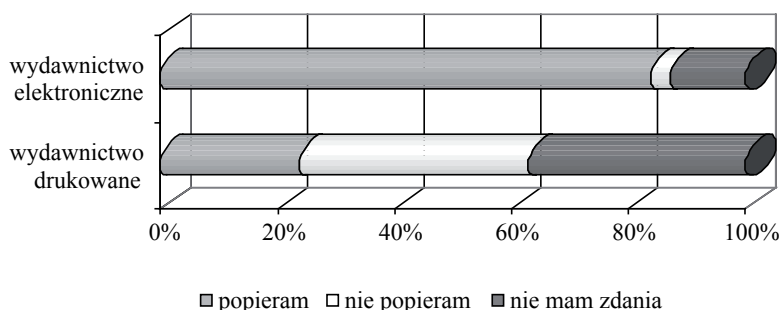
Analizując uzyskane wyniki w odniesieniu do roku studiów, należy zauważyć, że jedynie wśród studentów 1 roku większość badanych „nie ma zdania” w stosunku do zadanego pytania (wykres 11). W przypadku studentów pozostałych lat większość uważa zastępowanie wydawnictw drukowanych przez wydawnictwa elektroniczne za słuszny kierunek. Prawdopodobnie jest to spowodowane tym, że studenci z lat starszych mają lepsze rozeznanie w ofercie wydawnictw elektronicznych dostępnych w Bibliotece i doceniają ich zalety.

Wykres 11. Nastawienie do zastępowania wydawnictw drukowanych przez wydawnictwa elektroniczne a rok studiów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Ciekawie przedstawia się zestawienie wyników odnoszących się do tego pytania z poprzednim, dotyczącym wyboru między wydawnictwem drukowanym a elektronicznym. Zilustrowano je na wykresie 12. Otóż o ile respondenci wybierający wydawnictwo elektroniczne zdecydowanie popierają zastępowanie wydawnictw drukowanych elektronicznymi, o tyle zwolennicy tych drugich są bardzo podzieleni w tej kwestii. Dla użytkowników, którzy obecnie wolą korzystać z wydawnictw elektronicznych tego typu zmiany są korzystne i dlatego będą je popierać. Dziwić może stosunkowo mały procent zwolenników wydawnictw drukowanych sprzeciwiających się temu procesowi. Być może wynika to z przekonania o nieuchronności takich zmian, albo z obawy (pomimo, że ankieta była anonimowa) przed posądzeniem o zacofanie. Przyczyną tego stanu rzeczy może być też fakt, że część osób wybiera wydawnictwo drukowane, bo jest im znane, są do niego przyzwyczajeni, ale znają też wartość wydawnictw elektronicznych i jeżeli zajdzie taka potrzeba będą z nich korzystać.

Wykres 12. Nastawienie do zastępowania wydawnictw drukowanych przez wydawnictwa elektroniczne a preferencje w wyborze typu dokumentu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Podsumowanie

Poddane analizie statystyki biblioteczne oraz wyniki ankiety pozwalają stwierdzić, że zarówno źródła drukowane, jak i elektroniczne cieszą się rosnącym zainteresowaniem wśród użytkowników Biblioteki. Co prawda, zwłaszcza wśród studentów, wydawnictwa drukowane cieszą się większym powodzeniem, ale wydaje się, że z czasem ta sytuacja będzie ulegać zmianie, zwłaszcza wobec rosnących oczekiwań odnośnie do jak najłatwiejszego i najszybszego dostępu do informacji. Biblioteka Krakowskiej Akademii będzie jak dotąd starać się sprostać ciągle rosnącym wymaganiom użytkowników i dostosowywać swoją ofertę do ich potrzeb.

Bibliografia

1. Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D., *Metody badawcze w naukach społecznych*, Poznań 2001.
2. Jankowska M.A., *Wymagania informacyjne użytkowników bibliotek akademickich w XXI wieku: LibQUAL+TM jako narzędzie pomiaru jakości usług bibliotecznych* [online], [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, Łódź 2006 [dostęp: 15.12.2010], dostępny w World Wide Web: http://ebib.oss.wroc.pl/pub/Biblioteki_XXI_wieku_Czy_przetrwamy_2006.pdf.
3. *Jakość usług bibliotecznych w społeczeństwie informacyjnym*, pod red. J. Kamińskiej, B. Żołędowskiej-Król, Warszawa 2009.
4. Januszewska A., *Tradycyjne i elektroniczne źródła w działalności informacyjnej, z doświadczeń Biblioteki Głównej Uniwersytetu Gdańskiego*, [w:] *Tradycja i no-*

- woczesność bibliotek akademickich, Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Rzeszów-Czarna, 1–3 czerwca 2005 r., oprac. E. Bieniasz, K. Serwatko, B. Jaskowska, Rzeszów 2005, s. 242–247.
5. Kaniuczak B., Kruczek M., *Wpływ nowoczesnych technologii na podniesienie standardu usług biblioteki (na podstawie badań przeprowadzonych w Bibliotece Głównej Politechniki Rzeszowskiej)*, [w:] *Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich*, Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Rzeszów-Czarna, 1–3 czerwca 2005 r., oprac. E. Bieniasz, K. Serwatko, B. Jaskowska, Rzeszów, 2005, s. 221–228.
 6. Kościelska E., Żurowska A., *Wykorzystanie i udostępnianie elektronicznych baz danych w bibliotekach niepaństwowych szkół wyższych*, [w:] *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej – tradycja i nowoczesność*, pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej, L. Tkaczyk, Toruń 2009, s. 69–78.
 7. Krupa Z., *Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego w opinii jej użytkowników. Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich*, [w:] *Tradycja i nowoczesność bibliotek akademickich*, Materiały z ogólnopolskiej konferencji naukowej, Rzeszów-Czarna, 1–3 czerwca 2005 r., oprac. E. Bieniasz, K. Serwatko, B. Jaskowska, Rzeszów, 2005, s. 242–247.
 8. Maciejewska Ł., Urbańczyk B., *Czego oczekują użytkownicy biblioteki akademickiej w dobie informacji elektronicznej?* [online], [w:] *Biblioteka – klucz do sukcesu użytkowników*, pod red. M. Kocójowej, Kraków 2008. [dostęp: 15.12.2010], dostępny w World Wide Web: <http://skryba.inib.uj.edu.pl/wydawnictwa/e05/maciejewskaurbanczyk-n.pdf>
 9. Sujkowska I., Podgórski F., *Dokąd zmierza informacja? – czyli co oferuje biblioteka, a czego oczekuje użytkownik. Stan obecny i rozwój informacji naukowej w bibliotekach uczelni technicznych* [online], [w:] *Biblioteki XXI wieku. Czy przetrwamy? II Konferencja Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Łódź 19–21 czerwca 2006 r.* [dostęp: 15.12.2010], dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.info/publikacje/matkonf/biblio21/poster_ref11.pdf.
 10. Spaleniak A., Szerksznis Ż., *Badania potrzeb użytkowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu* [online], *Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy EBIB*, 2008, nr 2(93) [dostęp: 15.12.2010], dostępny w World Wide Web: <http://www.ebib.info/2008/93/a.php?spaleniak>.

